

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

**LIETUVOS
AUKŠČIAUSIOJO TEISMO**

PRAKTIKOS APŽVALGA

2018 m. sausis

PARENGTA

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ IR APIBENDRINIMO DEPARTAMENTO

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje www.lat.lt.

TURINYS

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS	3
ANK 29 straipsnio, 209 straipsnio 7 dalies taikymas	3
<i>Dėl automobilio konfiskavimo</i>	3
ANK 426 straipsnio 5, 6 dalių taikymas	4
<i>Dėl ANK 426 straipsnio 5, 6 dalių taikymo</i>	4
II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	5
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	5
BK 72 straipsnio, 281 straipsnio 7 dalies taikymas	5
<i>Dėl turto konfiskavimo taikymo atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės atveju</i>	5
BK 72 straipsnio, 281 straipsnio 7 dalies taikymas	6
<i>Dėl kitam asmeniui priklausančios transporto priemonės konfiskavimo</i>	6
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas	7
BPK 3 straipsnio taikymas	7
<i>Dėl baudžiamojo proceso tęsimo kaltinamajam mirus</i>	7
BPK 20 straipsnio taikymas	8
<i>Dėl in dubio pro reo principo taikymo</i>	8
III. CIVILINĖS BYLOS	9
Paveldėjimo teisė	9
<i>Dėl palikėjo kreditorių reikalavimų įpėdiniams pareiškimo termino bei šio termino praleidimo padarinių</i>	9
Sutarčių teisė	10
<i>Dėl įvykio pripažinimo draudžiamuoju įvykiu pagal Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo nuostatas</i>	10
<i>Dėl elektros energijos tiekėjo veiksmų, nutraukiant energijos tiekimo sutartį ir energijos tiekimą, teisėtumo</i>	11
Viešieji pirkimai	13
<i>Dėl tiekėjo pasiūlymo duomenų, nurodytų kaip konfidenciali informacija, pripažinimo nevieša bylos medžiaga; galimybės trečiojo asmens pasiūlyme pateiktus techninius duomenis vertinti kaip melagingą informaciją</i>	13
Civilinio proceso teisė	14
<i>Dėl proceso atnaujinimo pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 366 straipsnio 1 dalies 7 punkte įtvirtintą pagrindą, kai buvo nuspręsta dėl neįtrauktų į bylos nagrinėjimą asmenų teisių ir pareigų</i>	14
Restruktūrizavimas	15
<i>Dėl restruktūrizuojamos įmonės einamųjų įmokų išieškojimo</i>	15

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS

ANK 29 straipsnio, 209 straipsnio 7 dalies taikymas

Dėl automobilio konfiskavimo

Apžvelgiamoje administracinio nusižengimo byloje administracinė atsakomybėn patrauktas asmuo pagal ANK 209 straipsnio 7 dalį nubaustas 4000 Eur dydžio bauda su 750 pakelių cigarečių be banderolių ir automobilio, kuriuo padarytas nusižengimas, konfiskavimu. Pareiškėjas ginčijo žemesnės instancijos teismų išvadą, kad be automobilio tokio kiekio cigarečių gabenimas būtų neįmanomas, ir prašė panaikinti teismų sprendimų dalis dėl automobilio konfiskavimo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija, pasisakydama dėl automobilio konfiskavimo, pažymėjo, kad teismų praktikoje pateikiamos pažeidimo padarymo priemonės konfiskavimo sąlygos, t. y. ji buvo specialiai tam pritaikyta arba tokio kiekio kontrabandinių prekių be jos nebūtų buvę galima gabenti nepateikiant muitinės kontrolei, yra alternatyvios, taigi, pakanka

ir vienos iš jų nustatymo. Kaip nurodė teisėjų kolegija, panašaus pobūdžio bylose gabenimo priemonė, kuria akcizais apmokestinamos prekės neteisėtai gabenamos, suprantama kaip įtaisai, įrenginiai, mechanizmai, prietaisai ir kiti materialūs daiktai, kurie sudaro sąlygas ar palengvina prekių neteisėto gabenimo padarymą, nors jų panaudojimas pats savaime tiesiogiai nedaro žalos ekonomikai ir kitiems visuomenės interesams. Tokia gabenimo priemonė laikomas ir lengvasis automobilis, jeigu juo kaltininkas naudojasi tam, kad sudarytų galimybę neteisėtai gabenti akcizais apmokestinamas prekes, jeigu be šios transporto priemonės gabenimas būtų neįmanomas.

Teisėjų kolegijos nuomone, konfiskavimo sąlyga – prekių gabenimas be tokios priemonės nebūtų įmanomas – neturi būti suprantama itin siaurai sureikšminant vienintelę aplinkybę – gabenamų prekių kiekį, ir neturėtų būti siejama vien su galėjimu tokį prekių kiekį fiziškai gabenti kitu būdu (pvz., pernešant rankomis, gabenant dviračiu ir pan.). Pasak teisėjų kolegijos, apeliacinės instancijos teismas teisingai nurodė, kad daromo nusižengimo akivaizdumas yra reikšminga aplinkybė sprendžiant dėl prekių gabenimo priemonės konfiskavimo. Cigarečių kiekį, kuris buvo rastas administracinėn atsakomybėn patraukto asmens automobilyje, fiziškai įmanoma gabenti kitu būdu, tačiau pagal nustatytas bylos aplinkybes akcizais apmokestinamų prekių gabenimas tam tikrą atstumą be transporto priemonės panaudojimo šiuo atveju nebuvo įmanomas.

Teisėjų kolegija atmetė ir pareiškėjo argumentus dėl gabenamo cigarečių pakelių kiekio (750 pakelių cigarečių, kurių bendra vertė yra 2137,50 Eur, t. y. 56,76 baziniai bausmių ir nuobaudų dydžiai) pripažinimo nedideliu. Teisėjų kolegija nurodė, kad aplinkybė, jog gabenamas kiekis tik nežymiai viršijo 50 bazinių bausmių ir nuobaudų dydžių, nėra konfiskavimo sprendimą lemianti aplinkybė, nes galimas gabenimo priemonės konfiskavimas kaip poveikio priemonė įtvirtinta ir tokiais atvejais, kai gabenamų prekių vertė balansuoja nuo 10 iki 50 bazinių bausmių ir nuobaudų dydžių (ANK 209 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas nusižengimas). Teisėjų kolegija taip pat atkreipė dėmesį tai, kad teismų praktikoje automobilio konfiskavimas pripažįstamas kaip tinkamai taikytas administracinio poveikio priemonė ir tokiais atvejais, kai gabenamas mažesnis, negu nagrinėjamoje byloje nustatytas, cigarečių pakelių kiekis.

Kartu teisėjų kolegija pažymėjo, kad skiriant administracines nuobaudas, kaip ir taikant bet kokią valstybės prievartą, būtina laikytis konstitucinio proporcingumo principo, reikalaujančio asmens teisių neriboti daugiau, nei tai būtina demokratinėje visuomenėje. Tarp padaryto teisės pažeidimo ir už šį pažeidimą nustatytos nuobaudos, siekiamo tikslo ir priemonių šiam tikslui pasiekti turi būti teisinga pusiausvyra. Teisinga ir protinga laikytina tokia nuobauda ar jos tikslus įgyvendinanti administracinio poveikio priemonė, kurias paskyrus gali būti pasiekti nuobaudos tikslai ir kurios, vertinant pažeidimo pobūdį, aplinkybes, pažeidėjo asmenybę, nėra per griežtos. Atsižvelgusi į tai, kad administracinio poveikio priemonė skirta įgyvendinti nuobaudos paskirtį ir įvertinusi pareiškėjui paskirtos nuobaudos dydį, teisėjų kolegija konstatavo, kad jam paskirta poveikio priemonė atitinka proporcingumo reikalavimą. Tai, kad automobilis reikalingas pareiškėjo ar jo šeimos poreikiams tenkinti, teisėjų kolegijos nuomone, konfiskavimo taikymo pagrįstumui šiuo atveju neturi esminės reikšmės.

Atsižvelgęs į išdėstytus argumentus, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atmetė administracinėn atsakomybėn patraukto asmens prašymą atnaujinti administracinio nusižengimo bylą ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo nutarimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 9 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-17-648/2018

ANK 426 straipsnio 5, 6 dalių taikymas

Dėl ANK 426 straipsnio 5, 6 dalių taikymo

Šioje administracinio nusižengimo byloje asmuo, be kita ko, nubaustas ir pagal ANK 426 straipsnio 5 dalį už tai, kad nepakluso policijos pareigūnų teisėtam, aiškiai išreikštam ir šio straipsnio 6 dalyje nustatytą tvarką atitinkančiam reikalavimui sustabdyti transporto priemonę. Administracinėn atsakomybėn patrauktas asmuo prašė panaikinti abiejų instancijų teismų sprendimus dėl šios dalies ir administracinio nusižengimo teiseną jam nutraukti.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi atnaujintą administracinio nusižengimo bylą, pirmiausia pažymėjo tai, kad taikant ANK 426 straipsnio 5 dalį, būtina nustatyti ir nutarime ar nutartyje nurodyti konkretų reikalavimo sustabdyti transporto priemonę išreiškimo būdą, numatytą ANK 426 straipsnio 6 dalyje. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad žemesnės instancijos teismų sprendimuose nenurodyta, jog administracinė atsakomybėn patraukto asmens vairuojama transporto priemonė buvo stabdoma įjungus specialiomis spalvomis nudažyto ir policijos ženklų pažymėto automobilio švieslentę su užrašu „STOP POLICIJA“ arba „STOP“, taip pat teismų sprendimuose nenurodyta, kad transporto priemonė buvo stabdoma šviečiančia reguliuotojo lazdele arba šviesą atspindinčiu skrituliu, įjungus patrulinės motorinės transporto priemonės mėlynos ir (arba) raudonos spalvos švyturėlius. Taigi, teisėjų kolegijos nuomone, uniformuoto policijos pareigūno reikalavimas sustabdyti administracinėn atsakomybėn patraukto asmens vairuojamą mopedą neatitiko ANK 426 straipsnio 6 dalyje nustatytos tvarkos.

Teisėjų kolegija taip pat nurodė, kad šioje administracinio nusižengimo byloje nustatyta, jog policijos patuliai tamsiu paros metu pastebėję mopedu važiuojantį asmenį ir įjungę mėlynos ir raudonos spalvos švyturėlius pradėjo važiuoti paskui jį, o administracinėn atsakomybėn patrauktam asmeniui nesustabdžius vairuojamo mopedo, radijo ryšiu apie persekiojamą mopedą informavo policijos komisariato budėtoją ir toliau persekiojo mopedą, kol šis parvažiavo namo ir sustojo. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad pagal Kelių eismo taisyklių (toliau – ir KET) 186 punktą mėlyni ir raudoni švyturėliai bei specialieji garso signalai specialiosiose transporto priemonėse naudojami ne tik sulaikant įtariamus padariusius teisės pažeidimą asmenis, bet ir kitais atvejais. Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad pagal KET nustatytą teisinį reguliavimą reikalavimas sustabdyti konkrečią transporto priemonę aiškiai išreiškiamas tuomet, kai specialiojoje transporto priemonėje yra įjungti tiek mėlyni ir raudoni (arba tik mėlyni) švyturėliai, tiek specialieji garso signalai. Tuo tarpu šioje administracinio nusižengimo byloje, teisėjų kolegijos vertinimu, policijos patuliams nepanaudojus kitų nestojusio mopedo stabdymo priemonių (specialieji garso signalai, per garsiakalbį kartojamas reikalavimas sustabdyti transporto priemonę), negalima atmesti administracinėn atsakomybėn patraukto asmens argumentų, kad reikalavimas sustabdyti mopedą nebuvo aiškiai išreikštas.

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija panaikino žemesnės instancijos teismų sprendimų dalį, kuria pareiškėjas buvo pripažintas kaltu pagal ANK 426 straipsnio 5 dalį, ir šią administracinio nusižengimo teisenos dalį nutraukė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 9 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-18-689/2018

II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 72 straipsnio, 281 straipsnio 7 dalies taikymas

Dėl turto konfiskavimo taikymo atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės atveju

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje O. P., vadovaujantis BK 40 straipsniu, buvo atleista nuo baudžiamosios atsakomybės pagal BK 281 straipsnio 7 dalį ir baudžiamoji byla jai nutraukta. Kartu pirmosios instancijos teismo nuosprendžiu jai paskirta baudžiamojo poveikio priemonė – uždraudimas dvejus metus naudotis teise vairuoti kelių transporto priemones, o apeliacinės instancijos teismo nuosprendžiu, vadovaujantis BK 72 straipsnio 2, 4, 6 dalimis, dar ir konfiskuotas kito asmens vardu registruotas automobilis.

Teisėjų kolegija, pasisakydama dėl automobilio konfiskavimo taikymo teisėtumo nuo baudžiamosios atsakomybės atleistam asmeniui, pirmiausia atkreipė dėmesį į tai, kad būtina sąlyga atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą yra pagrindas manyti, kad jis laikysis įstatymų ir nedarys naujų nusikalstamų veikų (BK 40 straipsnio 2 dalies 4 punktą). Teisėjų kolegija pažymėjo, kad apeliacinės instancijos teismas nesuabejojo tuo, kad O. P. atsitiktinai padarė

nusikalstamą veiką ir kad galima tikėti, jog ji daugiau nebesės prie vairo neblaivi. Kita vertus, argumentuodamas automobilio konfiskavimo taikymą, apeliacinės instancijos teismas O. P. asmenybę ir jos socialinę bei turtinę padėtį vertino jos nenaudai. Taigi, teisėjų kolegijos nuomone, šiuo atveju išvelgtinas apeliacinės instancijos teismo pateiktos teisinės argumentacijos nenuoseklumas.

Teisėjų kolegija pabrėžė, kad nuteisto asmens ir asmens, atleisto nuo baudžiamosios atsakomybės, teisinis statusas skiriasi. Pagal BK VI skyriuje nustatytą teisinį reguliavimą, nors teismo sprendimas atleisti kaltinamąjį nuo baudžiamosios atsakomybės turi būti pagrįstas įsitikinimu dėl tokio asmens kaltumo padarius nusikalstamą veiką, tačiau apkaltinamasis nuosprendis tokiam asmeniui nepriimamas, jo byla nutraukiama (BPK 303 straipsnio 4 dalis). Taigi atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės asmuo už nusikalstamą veiką nėra nuteisiamas.

Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo ir tai, kad nuteisimo ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės atvejais skiriasi ir turto konfiskavimo taikymo teisinis pagrindas – nuteistam asmeniui turto konfiskavimo baudžiamojo poveikio priemonė skiriama kartu su bausme (BK 42 straipsnio 6 dalis, 67 straipsnio 3 dalis). Tokiais atvejais, remiantis BK 72 straipsnyje pateiktu teisiniu reguliavimu, įstatyme nurodyto turto konfiskavimas nepriklauso nuo teismo nuožiūros ir yra privalomas. Taigi, kaip nurodė teisėjų kolegija, nuteisus asmenį pagal BK 281 straipsnio 7 dalį, automobilio kaip nusikalstamos veikos priemonės konfiskavimo privalomumas nekelia abejonių (išskyrus, kai turto konfiskavimo taikymas būtų akivaizdžiai neproporcinga teisine priemone). Tuo tarpu atleidžiant asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės, turto konfiskavimo, kaip baudžiamojo poveikio priemonės taikymo, teisinis pagrindas nurodytas BK 67 straipsnio 2 dalyje, iš kurios (taip pat ir paties atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės instituto sutaikomosios paskirties) išplaukia, kad baudžiamojo poveikio priemonių taikymo ir jų pasirinkimo klausimas šiuo atveju paliekamas teismo nuožiūrai. Teismas, įgyvendindamas jam suteiktą diskreciją dėl turto konfiskavimo taikymo, tokiais atvejais pirmiausia turėtų įvertinti šios teisinės priemonės suderinamumą su tais tikslais ir principais, kuriais buvo vadovaujama priimant sprendimą atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės. Teisėjų kolegijos nuomone, šia prasme teismo sprendimai gali skirtis atsižvelgiant į tai, teisėtai ar neteisėtai buvo įgytas turtas, kelia ar nekelia pavojaus visuomenei jo palikimas asmens dispozicijoje, ar turtas nusikalstamos veikos priemone tapo atsitiktinai ar buvo specialiai tam įgytas ar paruoštas, ar sprendžiamas klausimas dėl paties turto ar dėl jo vertės konfiskavimo ir pan.

Šiuo atveju, kaip pažymėjo teisėjų kolegija, pirmosios instancijos teismas pagrindą atleisti kaltinamąjį nuo baudžiamosios atsakomybės argumentavo tuo, kad ji padarė vieną nesunkų nusikaltimą, neteista, administracine tvarka anksčiau taip pat nėra bausta, visiškai pripažino savo kaltę, nuoširdžiai gailisi, padariusi tinkamas išvadas dėl neteisėto savo elgesio, atsakomybę sunkinančių aplinkybių nėra, naujų ikiteisminių tyrimų jos atžvilgiu nėra, dirba, darbdavio apibūdinama teigiamai, drausminių nuobaudų neturi, už ją laiduoja vertas pasitikėjimo asmuo. Teisėjų kolegija pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad atsižvelgus į šias aplinkybes, apibūdinančias kaltinamosios padarytą veiką ir jos asmenybę, taip pat į tai, kad automobilis yra šeimos turtas, jo konfiskavimas neatitiktų teisingos viešojo intereso poreikių ir asmens teisių pusiausvyros, varžytų asmenį labiau negu reikia visuotinai svarbiems tikslams pasiekti.

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas, pripažindamas turto konfiskavimo privalomumą, klaidingai aiškino įstatymo normą, leidžiančią skirti turto konfiskavimą kaip baudžiamojo poveikio priemonę asmeniui, atleistam nuo baudžiamosios atsakomybės, ir panaikino apeliacinės instancijos teismo nuosprendį palikdamas galioti pirmosios instancijos teismo nuosprendį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-50-788/2018

BK 72 straipsnio, 281 straipsnio 7 dalies taikymas

Dėl kitam asmeniui priklausančios transporto priemonės konfiskavimo

Šioje baudžiamojoje byloje R. L. buvo pripažintas kaltu ir nuteistas pagal BK 281 straipsnio 7 dalį, pritaikius BK 64¹ straipsnio nuostatas, 50 MGL (1883 Eur) dydžio bauda paskiriant baudžiamojo poveikio priemonę – uždraudimą dvejiems metams naudotis teise vairuoti transporto priemones. Abiejų instancijų teismai R. L. BK 72 straipsnio nuostatų netaikė ir nusikalstamos veikos priemonės – automobilio, kurį būdamas neblaivus vairavo R. L., nekonsfiskavo. Kasaciniu skundu prokuroras prašė žemesnės instancijos teismų sprendimus pakeisti – konfiskuoti kitam asmeniui nuosavybės teise priklausantį R. L. vairuotą automobilį kaip nusikalstamos veikos padarymo priemonę.

Kasacinis teismas, išnagrinėjęs baudžiamąją bylą, pritarė apeliacinės instancijos teismo išvadoms, kad nagrinėjamu atveju automobilio, nuosavybės teise priklausančio kitam asmeniui (B. M.), konfiskavimas prieštarautų teisingumo principui. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad byloje nenustatyta, jog automobilis buvo bendra R. L. ir B. M. nuosavybė – pagal bylos duomenis automobilis priklausė nuteistojo šeimos narei B. M., su kuria nuteistasis gyveno nesusituokęs, t. y. įstatymo nustatyta tvarka neįregistravęs santuokos ir augino penkis vaikus, iš jų keturis nepilnamečius, iš kurių trys – mažamečiai. Kasacinis teismas pritarė, kad automobilis yra būtina priemonė, reikalinga tenkinant būtinus šeimos poreikius – nuvežti vaikus į darželį, mokyklą, būrelius, polikliniką, juos parsivežti ir netgi parsivežti maisto produktų ir kt. Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad byloje nėra duomenų, kurie leistų daryti išvadą, kad, nedraudama R. L. pasinaudoti automobiliu, B. M. žinojo arba turėjo ir galėjo žinoti, jog šis turtas bus panaudotas nusikaltimui padaryti, t. y. kad R. L. šiuo automobiliu į namus vyks būdamas neblaivus. Kaip nurodė teisėjų kolegija, R. L. anksčiau nebuvo teistas, ilgą laiką dirbo vairuotoju, tačiau nė karto administracine tvarka nebuvo baustas už vairavimą esant neblaiviam, o už šioje baudžiamojoje byloje padarytą nusikalstamą veiką R. L. nubaustas 50 MGL (1883 Eur) bauda su teisės vairuoti transporto priemones atėmimu dvejiems metams, dėl ko nuteistasis jau prarado darbą. Be to, jam paskirta sumokėti baudą per vienerius metus ir šešis mėnesius nuo nutarties priėmimo. Teisėjų kolegijos nuomone, nurodytos aplinkybės rodo, kad, konfiskavus B. M. priklausantį automobilį, ji, kaip sąžininga įgijėja, neturėtų realios galimybės iš nuteistojo šeimos nario išsietiškoti konfiskuoto turto ar jo dalies vertę atitinkančios pinigų sumos, todėl, jos turto konfiskavimas galėtų būti prilyginamas netgi jos pačios nubaudimui.

Atsižvelgęs į išdėstytus argumentus ir nustatytas faktines aplinkybes, kasacinis teismas konstatavo, kad nagrinėjamoje byloje priimtas sprendimas nekonsfiskuoti B. M. nuosavybės teise priklausančio turto, neprieštarauja proporcingumo ir teisingumo principams ir prokuroro kasacinį skundą atmetė palikdamas galioti žemesnės instancijos teismų sprendimus be pakeitimų.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-34-699/2018

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas

BPK 3 straipsnio taikymas

Dėl baudžiamojo proceso tęsimo kaltinamajam mirus

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje kasatorė (viena iš dviejų nuteistųjų byloje) ir jos atstovas ginčijo baudžiamojo proceso vyksmą mirus apeliantui bei nenustačius ir neištraukus į procesą asmenų, turinčių teisę siekti tęsti procesą reabilituojančiais pagrindais. Kasatoriai teigė, kad apeliacinės instancijos teismas, nepagrįstai nusprendęs nagrinėti bylą toliau mirus kitam nuteistajam, ir nesant galimybės baudžiamajam procesui vykti, nes nebuvo ieškoma artimųjų asmenų, kurie galėtų prašyti tęsti procesą, pažeidė nekaltumo prezumpcijos principą bei pasunkino kasatorei teisę į gynybą.

Teisėjų kolegija, vertindama šią situaciją, pažymėjo, kad baudžiamojo proceso tęsimas, siekiant nustatyti pareikštų kaltinimų asmeniui, kuris yra miręs, pagrįstumą, savaime nereiškia nekaltumo prezumpcijos principo pažeidimo, tačiau tokio baudžiamojo proceso metu turi būti paisoma ir nekaltumo prezumpcijos principo tuo aspektu, kad nepriklausomai nuo teismo

sprendimo šis asmuo negali būti pripažintas kaltu dėl nusikalstamos veikos padarymo. Vienokio ar kitokio teismo sprendimo dėl asmeniui pareikštų kaltinimų pagrįstumo priėmimas bendriausia prasme reikštų ir teisingumo tokioje byloje įgyvendinimą. Kartu kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad teismų praktikoje išaiškinta, kad byla mirusio asmens atžvilgiu nagrinėtina pagal bendrąsias bylų atitinkamoje instancijoje nagrinėjimo taisykles, vadovaujantis bendraisiais teisės principais bei atsižvelgiant į situacijos, kad vienas iš asmenų, kurių byla nagrinėjama, mirė, ypatumus (asmuo negali būti apklaustas ir pan.). Toks procesas, teisėjų kolegijos vertinimu, turi vykti nepažeidžiant baudžiamojo proceso principų, be kita ko, rungtyniškumo, teisės į gynybą. Šiuo aspektu turi būti užtikrintos ir mirusio asmens atstovo teisės. Šiame kontekste teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, kad toks baudžiamasis procesas nėra mirusio asmens nuteisimo procesas, o tik procesas, per kurį tikrinamas tiek mirusiam asmeniui, tiek kitiems byloje nuteistiems asmenims pareikštų kaltinimų pagrįstumas, taip pateisinant nukentėjusiojo asmens lūkestį, kad teisingai būtų nubaustas būtent tas asmuo, kuris padarė nusikalstamą veiką, kartu ir bendrakaltinamojo (kartu nuteisto) asmens lūkestį dėl sąžiningo, nešališko ir išsamaus bylos aplinkybių ištyrimo. Baudžiamojo proceso principai, anot teisėjų kolegijos, suponuoja ir tai, kad tokios baudžiamosios bylos nagrinėjimas turi vykti neperžengiant pareikšto kaltinimo ribų. Teismui pripažinus mirusiam asmeniui pareikštų kaltinimų pagrįstumą, šis asmuo negali būti pripažintas kaltu dėl nusikalstamos veikos padarymo. Šiuo atveju teismas turi priimti sprendimą nutraukti baudžiamąją bylą. Pripažinus, kad miręs asmuo nepadarė nusikalstamos veikos, ar neįrodžius, kad šis asmuo dalyvavo padarant nusikalstamą veiką, turi būti priimamas išteisinamasis nuosprendis. Atsižvelgusi į tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad teisė spręsti dėl baudžiamosios bylos tęsimo mirusio asmens atžvilgiu, dėl artimų asmenų nustatymo būtinybės, jų įtraukimo į bylą ir kitų procesinių klausimų yra teismo diskrecija. Procesas, jei teismas nusprendžia jį tęsti, turi vykti pagal bendrąsias bylų atitinkamoje instancijoje nagrinėjimo taisykles, vadovaujantis bendraisiais teisės principais bei atsižvelgiant į situacijos, kad vienas iš asmenų, kurių byla nagrinėjama, mirė, ypatumus.

Nagrinėjamos bylos kontekste kasacinis teismas taip pat nurodė, kad miręs nuteistasis kartu su kasatore, kuri pirmosios instancijos teismo pripažinta nusikalstamų bendrininke, padavė apeliacinius skundus. Rengiantis bylą nagrinėti apeliacine tvarka, gautas mirusio nuteistojo advokatės raštas ir mirties liudijimo kopija, kad šis asmuo mirė. Apeliacinės instancijos teismas paskyrė Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos parinktą advokatą mirusio nuteistojo gynėju ir tęsė bylos nagrinėjimą apeliacine tvarka taip pat ir pagal nuteistojo paduotą apeliacinį skundą, priėmęs tuo klausimu protokolinę nutartį. Šis teismas, patikrinęs pirmosios instancijos teismo nuosprendžio teisėtumą ir pagrįstumą, konstatavo, kad tenkinti mirusio nuteistojo apeliacinio skundo reikalavimus ir priimti jam išteisinamąjį nuosprendį pagrindo nėra, kaip nėra ir jokios BPK numatytos galimybės modifikuoti ar keisti kaltinimą mirusiam asmeniui. Dėl to apeliacinės instancijos teismas, vadovaudamasis BPK 3 straipsnio 1 dalies 7 punkte, 327 straipsnio 1 punkte nurodytais pagrindais, nuosprendžio dalį dėl mirusio nuteistojo nuteisimo pagal BK 225 straipsnio 2 dalį už keturias veikas panaikino ir dėl šios dalies bylą nutraukė jam mirus. Teisėjų kolegijos vertinimu, toks baudžiamojo proceso vyksmas (eiga), tikrinant pirmosios instancijos teismo nuosprendžio pagrįstumą pagal nuteistojo paduotą apeliacinį skundą, jam mirus, užtikrinant šioje situacijoje visas įmanomas procesines teises, sudaro teises prielaidas įgyvendinti teisingumą baudžiamojoje byloje ir nepažeidžia BPK reikalavimų, juolab negali reikšti baudžiamojo proceso įstatymo garantuotų tuometinės apeliančios teisių pažeidimo.

Atsižvelgusi į nurodytus argumentus teisėjų kolegija konstatavo, kad apžvelgiamoje byloje apeliacinės instancijos teismas, tęsdamas procesą apeliančiui mirus, BPK pažeidimų nepadarė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-72-1073/2018

BPK 20 straipsnio taikymas

Dėl in dubio pro reo principo taikymo

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje apeliacinės instancijos teismas išvadą dėl vieno iš kaltinamųjų išteisinimo argumentavo tuo, kad nukentėjusiųjų parodymų, kuriais, anot apeliacinės instancijos teismo, grindžiamas pirmosios instancijos teismo nuosprendis, nepatvirtino jokie kiti byloje surinkti duomenys, todėl, laikantis nekaltumo prezumpcijos bei vadovaujantis *in dubio pro reo* principu, visos abejonės yra aiškinamos kaltinamojo naudai.

Kasacinis teismas, vertindamas šią situaciją, nurodė, kad aiškinant *in dubio pro reo* principo turinį, paprastai neribojamas bylos aplinkybių, reiškinių ar faktų, dėl kurių gali kilti abejonės, aiškinamos kaltinamojo naudai, sąrašas. Abejonės gali kilti dėl bet kurių bylos elementų: dėl faktinių nusikalstamos veikos aplinkybių buvimo, dėl teisinių veikos požymių (nusikalstamos veikos sudėties elementų ar požymių, kitų nusikalstamos veikos kvalifikavimui reikšmingų aplinkybių) buvimo, dėl sąlygų, būtinų duomenų pripažinimui įrodymais, buvimo; dėl atskirų įrodymų patikimumo ir jų įrodomosios reikšmės; įrodymų visumos pakankamumo nusikalstamą veiką padariusio asmens kaltumui konstatuoti ar kitų nagrinėjant bylą sprendžiamų klausimų. Šiame kontekste, teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad kaltinamojo naudai aiškinamos ne bet kokios abejonės ir ne bet kada, o tik tokios, kurių neįmanoma pašalinti, ir tik tada, kai, išnaudojus visas galimybes, nepavyksta jų pašalinti. Be to, teisėjų kolegijos vertinimu, abejonių pašalinimo būdas yra ne tik BPK nustatytų veiksmų, kuriais tikrinami byloje esantys įrodymai ar gaunami nauji duomenys, atlikimas, bet ir tinkamas, atliktas laikantis įstatyme nustatytų taisyklių, įrodymų vertinimas.

Nagrinėjamos bylos kontekste kasacinis teismas pažymėjo, kad apeliacinės instancijos teismas, išteisindamas vieną iš nuteistųjų, faktiškai atmetė nukentėjusiųjų parodymus, tačiau nuosprendyje nenurodė konkrečių motyvų, kuriais vadovaudamasis tai padarė. Anot teisėjų kolegijos, apeliacinės instancijos teismas nevertino nukentėjusiųjų parodymų patikimumo, neatsižvelgė į nukentėjusiųjų procesinį statusą, vertino tik įrodymus, kuriais nustatomos įvykio faktinės aplinkybės, tačiau nevertino kitų teisiamejame posėdyje išnagrinėtų įrodymų, analizavo tik įvykio aplinkybes ir nevertino įrodymų, kuriais nustatomos aplinkybės, buvusios prieš įvykį ir po jo. Taigi, šiuo atveju, teisėjų kolegijos nuomone, apeliacinės instancijos teismo atliktas įrodymų vertinimas nepagrįstas išsamiau ir nešališku visų bylos aplinkybių išnagrinėjimu.

Atsižvelgęs į nurodytus argumentus kasacinis teismas konstatavo, kad nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismas, tiesiogiai taikydamas vieną iš nekaltumo prezumpcijos principo aspektų – *in dubio pro reo* principą, neišnaudojo visų galimybių kilusioms abejonėms pašalinti, todėl pažeidė BPK 20 straipsnio 5 dalyje, 331 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-30-689/2018

III. CIVILINĖS BYLOS

Paveldėjimo teisė

Dėl palikėjo kreditorių reikalavimų įpėdiniams pareiškimo termino bei šio termino praleidimo padarinių

Ieškovas prašė pratęsti praleistą trijų mėnesių terminą kreditoriaus reikalavimams po palikėjo mirties pareikšti ir priteisti iš palikėjo teisių perėmėjų skolą pagal vekselį ir palūkanas. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai prašymą ir ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad ieškovas, nepraėjus trejiems metams nuo palikimo atsiradimo dienos, tačiau praleidęs trijų mėnesių terminą, vykdomąjį įrašą dėl skolos išieškojimo iš palikėjo pateikė antstolių kontorai, ten buvo užvesta vykdomoji byla, apie ieškovo reikalavimus palikėjo įpėdinį informavo antstolis. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje, sprendžiant kreditoriaus reikalavimo pateikimo formos klausimą, pasisakyta, kad informaciją apie vykdomą kreditoriaus reikalavimą gali pateikti tiek patys kreditoriai, tiek jų įgalioti asmenys, tarp jų – ir asmenys pagal pavedimą, vykdančys skolos išieškojimą iš palikėjo turto. Kitai palikėjo įpėdinei apie šiuos reikalavimus tapo žinoma ieškovui pareiškus ieškinį teisme. Taigi, byloje nustatyta, kad palikėjo

įpėdiniams apie ieškovo reikalavimus dėl skolos išieškojimo tapo žinoma nepraėjus trejiems metams nuo palikimo atsiradimo dienos. Teismų nustatytos aplinkybės leidžia daryti išvadą, kad pagrindinis CK 5.63 straipsnyje įtvirtinto reglamentavimo tikslas – įpėdinių informavimas apie palikėjo skolas ir kreditoriaus siekį gauti jo reikalavimų patenkinimą iš įpėdinių – buvo pasiektas nepraėjus trejiems metams nuo palikimo atsiradimo dienos. Apžvelgiamoje byloje buvo sprendžiamas klausimas dėl atnaujinimo termino jau pareikštiems reikalavimams, kurie pareikšti nepraėjus trejiems metams nuo palikimo atsiradimo dienos, todėl teismas neturėjo pagrindo taikyti CK 5.63 straipsnio 4 dalyje įtvirtintus naikinamojo termino padarinius.

Šioje byloje kasacinis teismas suformulavo tokią teisės taikymo ir aiškinimo taisyklę: CK 5.63 straipsnio 4 dalies nuostata, jog teismas gali atnaujinti šio straipsnio 1 dalyje numatytą terminą, jeigu terminas buvo praleistas dėl svarbių priežasčių ir nuo palikimo atsiradimo dienos nepraėjo daugiau kaip treji metai, reiškia, kad tais atvejais, kai kreditorius per trejus metus nuo palikimo atsiradimo dienos neatlieka jokių veiksmų, atitinkančių reikalavimų pareiškimą įpėdiniams, praleistas CK 5.63 straipsnio 1 dalyje nustatytas terminas nebegali būti atnaujintas ir kreditoriaus teisė reikšti reikalavimus palikėjo įpėdiniams laikoma išnykusia (CK 1.117 straipsnio 6 dalis). Tačiau tais atvejais, kai ne vėliau kaip per trejus metus nuo palikimo atsiradimo dienos kreditorius atlieka veiksmus, atitinkančius reikalavimų įpėdiniams pareiškimą (pvz., pareiškia ieškinį teisme dėl paveldėto turto; paduoda pareiškimą apie savo reikalavimus palikimo atsiradimo vietos notarui; apie savo reikalavimus įpėdinius informuoja per antstolį ir kt.), bet į teismą dėl termino reikalavimams pareikšti atnaujinimo kreipiasi praėjus trejiems metams nuo palikimo atsiradimo dienos, naikinamojo termino pabaigos padariniai nebegali būti taikomi ir teismas turi tokį prašymą nagrinėti CPK 576–578 straipsniuose (bylos dėl praleisto įstatymų nustatyto termino atnaujinimo) nustatyta tvarka, įvertindamas termino praleidimo priežasčių svarumą.

Kadangi tokioje faktinėje situacijoje, kai kreditorius, praleidęs nustatytą terminą, pareiškia reikalavimus įpėdiniams, o tik po to kreipiasi į teismą dėl praleisto termino atnaujinimo, teismas turi nagrinėti prašymą dėl termino jau pareikštam reikalavimui atnaujinimo, kasacinis teismas nusprendė panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį ir bylą perduoti iš naujo nagrinėti šiam teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-12-278/2018

Sutarčių teisė

Dėl įvykio pripažinimo draudžiamuoju įvykiu pagal Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo nuostatas

Ieškovė prašė pripažinti, kad įvykis, kurio metu susidūrė ieškovės valdytas ekskavatorius ir trečiojo asmens šilumvežis, yra draudžiamasis įvykis, bei įpareigoti ekskavatoriaus valdytojo civilinės atsakomybės draudiką sumokėti trečiajam asmeniui draudimo išmoką. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas sutiko su apeliacinės instancijos teismo išvada, kad tai nėra draudžiamasis įvykis, tačiau kitu teisiniu pagrindu. Kasacinio teismo nuomone, apeliacinės instancijos teismas nepagrėstai konstatavo, kad įvykis nelaikytinas draudžiamuoju įvykiu pagal Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo (toliau – TPVCAPDĮ) 2 straipsnio 3 dalį, nes jis įvyko ne kelyje, viešojoje ar privačiojoje teritorijoje, o geležinkelio kelyje. Kasacinis teismas nurodė, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – Teisingumo Teismas) formuoja nuoseklią praktiką, kaip turėtų būti aiškinama 1972 m. balandžio 24 d. Tarybos direktyvos 72/166/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo įgyvendinimu, suderinimo 3 straipsnio 1 dalyje, kurios turinys iš esmės atitinka 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/103/EB dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo patikrinimo (toliau – Direktyva 2009/103/EB) 3 straipsnio pirmos ir antros pastraipų turinį, įtvirtinta sąvoka

„transporto priemonių [eismas]“. Ji kryptingai formuojama ta linkme, jog sprendžiant, ar įvykis kvalifikuotinas kaip transporto priemonių eismo įvykis, kuriam gali būti taikoma privalomojo draudimo apsauga, esminę reikšmę turi ne vieta, kurioje įvykis įvyksta, bet funkcija, pagal kurią transporto priemonė tuo metu yra naudojama. Jeigu transporto priemonės naudojimas atitinka įprastą jos funkciją – *a fortiori* (tuo labiau) tai apima eismo keliais atvejus, tačiau jais neapsiriboja. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad pagal Teisingumo Teismo pateiktus išaiškinimus į privalomojo draudimo sritį patenka ne tik kelių eismo situacijos, t. y. eismas viešuosiuose keliuose, tačiau bet koks transporto priemonės naudojimas, kuris atitinka įprastą šios transporto priemonės funkciją; draudimo apimtis nesiejama su žemės sklypo, kuriame motorinė transporto priemonė naudojama, charakteristikomis. Kaip nurodė Teisingumo Teismas, jokiaje Direktyvos 2009/103/EB nuostatoje neįtvirtinta, kad draudimo pareigos ir apsaugos, kurią šia pareiga siekiama suteikti per motorinių transporto priemonių sukeltus įvykius nukentėjusiems asmenims, apimtis ribojama tik tais atvejais, kai tokios transporto priemonės naudojamos tam tikrose teritorijose ar keliuose. Teisingumo Teismo praktikoje privalomojo draudimo direktyvos buvo taikytos įvykiams, įvykusiems ne viešajame kelyje – ūkio kieme, ant negrįsto keliuko vynuogyne, esančiame iš terasų sudarytame sklype su nuolydžiu, taip pat teritorijose, į kurias patekimas yra apribotas, – kariniame poligone, skirtame vikšrinėms transporto priemonėms. Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas sprendė, kad teismai ginčo įvykio vietą (geležinkelio kelią) nepagrįstai vertino kaip vieną iš pagrindų, dėl kurio ginčo įvykis nepripažintas draudžiamuoju. Taip pat Teisingumo Teismas yra pasisakęs, kad vien dėl to, jog su eismo įvykiu susijusi transporto priemonė tuo metu, kai vyko įvykis, stovėjo su įjungtu varikliu vietoje, negalima atmesti galimybės, kad tuo momentu šios transporto priemonės naudojimas gali atitikti įprastą šios transporto priemonės funkciją ir dėl to ji gali apimti sąvoka „transporto priemonių [eismas]“. Be to, tam, kad įvykis būtų laikomas transporto eismo įvykiu ir patektų į direktyvų taikymo sritį, nebūtina, jog jo metu transporto priemonės variklis būtų įjungtas. Remdamasis šiais išaiškinimais, kasacinis teismas konstatavo, kad transporto priemonės (ne)judėjimo faktas (jos stacionarumas ar mobilumas) negali būti aiškinamas kaip galintis riboti įvykio, kuriame ji dalyvavo, nepriskyrimą draudžiamiesiems įvykiams.

Kasacinis teismas, remdamasis Teisingumo Teismo praktika, taip pat nurodė, kad sąvoka „transporto priemonių [eismas]“, kaip ji suprantama pagal nurodytos direktyvos 3 straipsnio 1 dalį, apima bet kokią transporto priemonės naudojimą *kaip* transporto priemonės. Taigi, tais atvejais, kai transporto priemonės (pavyzdžiui, traktoriai), be to, kad yra naudojamos kaip transporto priemonės, tam tikromis aplinkybėmis dar gali būti naudojamos kaip darbo mašinos, svarbu nustatyti, ar tuo momentu, kai įvyko įvykis, su kuriuo susijusi ši transporto priemonė, ta transporto priemonė iš esmės buvo naudojama kaip transporto priemonė (tokiu atveju šis naudojimas patenka į „transporto priemonių [eismo]“ sąvoką) ar kaip darbo mašina (tokiu atveju šis naudojimas į tą sąvoką nepatenka). Apžvelgiamoje byloje teismai nustatė faktines aplinkybes, ir dėl to tarp šalių nėra ginčo, kad ieškovei priklausantis ratinis ekskavatorius iki įvykio pervažiavo dirbti ant geležinkelio bėgių ir veikė darbo režimu, o paties įvykio metu stovėjo (priartėjus traukiniui, vairuotojas išsoko iš kabinos). Kasacinis teismas sprendė, kad ekskavatorius buvo naudojamas kaip darbo mašina (faktas, kad prieš pat susidūrimą vairuotojas gelbėdamasis išsoko iš transporto priemonės, nekeičia šio teisinio vertinimo). Toks naudojimas, remiantis pirmiau aptarta Teisingumo Teismo praktika, nepatenka į „transporto priemonių [eismo]“ sąvoką, atitinkamai, jo metu įvykęs įvykis negali būti pripažintas draudžiamuoju įvykiu Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo 2 straipsnio 3 dalies prasme.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko galioti apeliacinės instancijos teismo nutartį, tačiau joje nurodytus motyvus pakeitė pagal aukščiau nurodytus argumentus.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-44-1075/2018

Dėl elektros energijos tiekėjo veiksmų, nutraukiant energijos tiekimo sutartį ir energijos tiekimą, teisėtumo

Ieškovai prašė priteisti iš elektros energijos tiekėjo turinės ir neturinės žalos, patirtos naujam jų buto savininkui, įsigijusiam butą iš varžytynių, pateikus prašymą nutraukti energijos tiekimą į butą, atlyginimą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad energijos tiekimo įmonės teisė nutraukti, sustabdyti ar apriboti energijos tiekimą griežtai reglamentuota. Apie energijos tiekimo nutraukimą, sustabdymą ar apribojimą energijos tiekimo įmonė privalo iš anksto pranešti abonentui (CK 6.390 straipsnio 3 dalis); energijos tiekimą nutraukti, sustabdyti ar apriboti be suderinimo su abonentu ar be jo išankstinio įspėjimo leidžiama tik tais atvejais, kai tai būtina siekiant išvengti avarijos ar likviduoti energijos tiekimo tinklų avariją. Tačiau ir šiais atvejais abonentui privalo būti nedelsiant pranešta apie energijos tiekimo nutraukimą, sustabdymą ar apribojimą (CK 6.390 straipsnio 4 dalis). Apžvelgiamu atveju teismų konstatuota, kad ieškovė ir atsakovė sudarė elektros energijos tiekimo sutartį šeimos, namų ūkio poreikiams tenkinti. Sutartis neterminuota, joje aptarta sutarties nutraukimo tvarka, mokėjimo už elektros energiją tvarka tuo atveju, kai buto nuosavybė bus perleista tretiesiems asmenims, ir kt. Remiantis sutarties 21 punktu, sutartis gali būti nutraukta CK bei kituose teisės aktuose nustatyta tvarka. Apie sutarties nutraukimą bendrovė iš anksto raštu ar kitais teisės aktų nustatytais būdais praneša vartotojui Elektros energijos tiekimo ir naudojimo taisyklėse bei kituose teisės aktuose nustatytais terminais. Remiantis Standartinių elektros energijos pirkimo–pardavimo sutarčių su buitinais vartotojais sąlygų aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. vasario 19 d. įsakymu Nr. 1-43, 16.1 punktu, elektros energijos tiekimas vartotojui gali būti apribotas ir (ar) nutrauktas, kai tiekėjas nutraukia su vartotoju sudarytą sutartį. To paties Aprašo 17 punkte nurodyta, kad vartotojas apie tiekimo apribojimą ar nutraukimą įspėjamas ne vėliau kaip prieš 15 kalendorinių dienų, įspėjimą išsiunčiant pasirinktinai paštu, elektroniniu paštu ir kt. Sutarties šalys negali nustatyti tokių sutarties sąlygų, kurios pablogintų vartotojo padėtį, palyginti su ta, kurią nustato Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai (Aprašo 3 punktas). Kasacinio teismo vertinimu, minėta teisės norma, reglamentuojanti įspėjimo apie elektros energijos tiekimo nutraukimą terminus, taikoma ir tais atvejais, kai tiekimas nutraukiamas kartu nutraukiant sutartį su buvusiu vartotoju be pastarojo valios. Kasacinis teismas konstatavo, kad nei Civilinio kodekso normos, nei specialūs teisės aktai nenustato kitokios tvarkos, kai elektros energijos tiekimo sutartis nutraukiama naujojo buto savininko prašymu. Todėl kasacinis teismas sprendė, kad atsakovė tiek pagal sutarties sąlygas, tiek pagal teisės aktuose reglamentuojamą tvarką turėjo įspėti sutarties šalį (ieškovę) apie elektros energijos tiekimo sutarties nutraukimą ir sutartį nutraukti teisės aktuose nustatyta tvarka.

Bylos faktinių aplinkybių kontekste kasacinis teismas darė išvadą, kad trečiasis asmuo (naujasis buto savininkas) tokiu būdu siekė įgyvendinti nuosavybės teisę į varžytynėse nupirktą butą ir perimti jo valdymą, o tam tikslui buvo panaudotas elektros energijos tiekimo nutraukimas. Kasacinis teismas sprendė, kad, atsižvelgiant į bylos kontekstą, turėjo būti siekiama tiek naujojo buto savininko, tiek tame bute gyvenančių ankstesnių buto savininkų vaikų interesų pusiausvyros. Ši pusiausvyra būtų užtikrinta tokiu būdu, kad tol, kol teisės aktų nustatyta tvarka nebus nutraukta sutartis su buvusiu buto savininku, vaikai turėtų normalias buitines sąlygas arba buvusių savininkų šeima neišsikels ar teisės aktų nustatyta tvarka nebus iškeldinta iš naujam buto savininkui priklausančio būsto. Nagrinėjamu atveju dėl atsakovės neteisėtų veiksmų ieškovės šeima patyrė išgyvenimų, nepatogumų, šie išgyvenimai yra nulemti atsakovės neteisėtų veiksmų ir priežastiniu ryšiu susiję su ieškove ir jos nepilnamečių vaikų patirta neturtine žala. Kasacinis teismas sprendė, kad, atsižvelgiant į bylos faktines aplinkybes, pagal kurias ieškovė turėjo suprasti, kad, pardavus šeimos būstą varžytynėse, šeimai teks ieškoti kito būsto, nustatytinas 100 Eur žalos atlyginimas.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinius sprendimus ir ieškinio dalį tenkino.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-2-687/2018

Viešieji pirkimai

Dėl tiekėjo pasiūlymo duomenų, nurodytų kaip konfidenciali informacija, pripažinimo nevieša bylos medžiaga; galimybės trečiojo asmens pasiūlyme pateiktus techninius duomenis vertinti kaip melagingą informaciją

Ieškovė prašė teismo panaikinti atsakovės (perkančiosios organizacijos) sprendimą dėl pasiūlymų eilės sudarymo, laimėjusio tiekėjo nustatymo ir pirkimo sutarties sudarymo, nes, anot ieškovės, trečiojo asmens pasiūlyme pateikta informacija apie pasiūlymo techninius duomenis yra melaginga ir neatitinka supaprastinto atviro konkurso (toliau – Konkursas) sąlygų, nes į skaičiavimus galima neįtraukti tam tikri duomenys ar jie iškreipti. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad Viešųjų pirkimų įstatyme (toliau – VPI) neįtvirtinta konfidencialios informacijos – komercinės paslapties ir konfidencialiųjų pasiūlymų aspektų – samprata. Dėl to sprendžiant dėl tokios informacijos apsaugos, taikytinos atitinkamos CK nuostatos ir jų taikymo bei aiškinimo praktika. Šiame kontekste kasacinis teismas pažymėjo, juolab atsižvelgiant į tai, kad VPI 6 straipsnio nuostatose vartojama tiek komercinių paslapčių, tiek konfidencialios informacijos sąvokos, jog kasacinio teismo praktikoje konfidenciali informacija pagal jos pobūdį ir svarbą bei konfidencialumo pareigos intensyvumo laipsnį skirstoma į atskiras, skirtingo pobūdžio kategorijas; teisinė konfidencialios informacijos kategorija yra platesnė už teisinę komercinės paslapties kategoriją, taigi komercinės paslaptys yra viena iš konfidencialios informacijos rūšių; informacija, kuri neatitinka komercinėms paslaptims keliamų reikalavimų, gali patekti į konfidencialios informacijos sąvoką ir šiuo pagrindu būti saugoma; duomenys, sudarantys konfidencialios informacijos turinį, ne visuomet yra komercinė paslaptis.

Kasacinis teismas suformulavo tokią teisės aiškinimo taisyklę: VPI 6 straipsnyje įtvirtinta tiekėjo teisė apsaugoti pasiūlyme atskirai nurodytą neviešintą informaciją apima tik tokius duomenis, kurie kvalifikuotini kaip komercinė (gamybinė) paslaptis CK 1.116 straipsnio 1 dalies prasme. Tik pačios svarbiausios ir komerciškai jautriausios informacijos apsauga pagrįsta viešųjų pirkimų teisinių santykių reguliavimo tikslais bei aplinkybe, kad viešųjų pirkimų procedūrose patys tiekėjai, teikdami pasiūlymą, išviešina su savo veikla ar patirtimi susijusius duomenis, taigi iš esmės atsisako kai kurių duomenų slaptumo. Dėl to vien tai, kad kitais atvejais (įprastai) tam tikra su tiekėju ir jo veikla susijusi informacija nėra laisvai prieinama kitiems ūkio subjektams, nereiškia, kad viešųjų pirkimų procedūrose ji yra saugotina, jei neatitinka komercinės paslapties sampratos. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad nei savo pasiūlyme, nei teismui pateiktuose procesiniuose dokumentuose trečiasis asmuo nenurodė įtikinamų ir patikimų argumentų, kad visa techniniame pasiūlyme esanti informacija sudaro jo komercinę (gamybinę) paslaptį. Atitinkamai nei perkančioji organizacija, nei teismai taip pat nesikreipė į trečiąjį asmenį su prašymu patikslinti neviešinamos informacijos apimtį, nereikalavo pagrįsti, kurios pasiūlymo dalys negali būti teikiamos susipažinti kitiems Konkurso dalyviams (byloje dalyvaujantiems asmenims) ir dėl kokių priežasčių. Dėl to kasacinis teismas sprendė, kad teismai, visus trečiojo asmens pasiūlymo techninius duomenis pripažindami nevieša bylos medžiaga, nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, neužtikrino VPI įtvirtintų skaidrumo ir konkurencijos principų taikymo bei tiekėjų teisės į veiksmingą pažeistų teisių gynybą.

Kasacinis teismas taip pat nurodė, kad informacijos melagingumas siejamas su faktiniu jos turiniu, o ne konkrečių aplinkybių teisiniu vertinimu (kuriam nesutampant, pasiūlymo duomenys gali būti aiškinami). Kasacinio teismo praktikoje pateiktas teisės aiškinimas, kad informacijos atitikties tiesai patikra neturi reikalauti papildomo teisinio aiškinimo, nereiškia, kad papildomai negali būti vertinami faktiniai pasiūlymo duomenys. Priešingai – objektyvios tiesos nustatymas laikytinas svarbiausiu sprendžiant, ar tiekėjo pasiūlyme nurodyta informacija melaginga. Kasacinis teismas darė išvadą, kad tais atvejais, kai nėra aiškūs faktiniai pasiūlymo duomenys, *per se* nepaneigiama galimybė jų (duomenų) pripažinti melagingą informaciją. Ši gali paaiškėti ir konkretus faktinis pasiūlymo turinys gali būti nustatytas tiek atliekant pirminį pasiūlymų vertinimą, tiek vertinant po perkančiosios organizacijos prašymo pateiktus pasiūlymo paaiškinimus, tiek

nagrinėjant tiekėjo pateiktą pretenziją ar sprendžiant ginčą teisme. Kita vertus, kasacinis teismas sprendė, kad, atsižvelgiant į tai, jog byloje kilo ginčas dėl trečiojo asmens pasiūlymo techninių duomenų atitikties tikrovei, šie apskritai negalėjo būti kvalifikuojami kaip melaginga informacija.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad iš tiesų net nėra poreikio taikyti tiekėjų pašalinimo dėl melagingos informacijos pateikimo nuostatas pasiūlymui siaurąja prasme, nes dėl techninių duomenų bet kokių atveju galima spręsti pagal VPI 39 straipsnio nuostatas, t. y. dėl (ne)atitikties iškeltiems reikalavimams; be to, pagal kasacinio teismo praktiką tiekėjams suteikiama nevienodos apimties galimybė (teisė) tikslinti duomenis apie kvalifikaciją ar pirkimo objektą. Kasacinis teismas sprendė, kad apeliacinės instancijos teismas, vertindamas, ar trečiojo asmens pasiūlymas atitiko Konkurso sąlygų reikalavimus, pateikė nepakankamai išsamius motyvus, kuriais atmesti ieškovės argumentai dėl galimų atsakovės padarytų pažeidimų, nepatikrino pasiūlyme pateiktų skaičiavimų.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinius sprendimus ir perdavė bylą nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-16-378/2018

Civilinio proceso teisė

Dėl proceso atnaujinimo pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 366 straipsnio 1 dalies 7 punkte įtvirtintą pagrindą, kai buvo nuspręsta dėl neįtrauktų į bylos nagrinėjimą asmenų teisių ir pareigų

Pareiškėjai prašė atnaujinti procesą civilinėje byloje, atnaujinus procesą, įtraukti pareiškėjus suinteresuotais asmenimis į civilinės bylos nagrinėjimą bei, panaikinus teismo sprendimą minėtoje byloje, atmesti L. B. pareiškimą dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai pareiškėjų prašymą dėl proceso atnaujinimo atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad įsiteisėjusiu teismo sprendimu byloje nustatytas juridinę reikšmę turintis faktas, kad L. B. nuosavybės teise priklausančiame 0,0500 ha žemės sklype yra išlikę priestato prie pastato – tvarto pamatai, kurie yra mažesniu nei 3 metrų atstumu iki gretimo sklypo, kuris nuosavybės teise priklauso pareiškėjams, turi prejudicinę reikšmę ir galioja *erga omnes* (visiems asmenims), t. y. ir pareiškėjams. Šie faktai turi prejudicinę galią, *inter alia* (be kita ko), pareigūnams priimant sprendimus, susijusius su statinių statymu ant šių pamatų. Ginčo atveju proceso atnaujinimo pagrindu pareiškėjai nurodė būtent tą aplinkybę, kad, esant priimtam teismo sprendimui, nereikalaujant pareiškėjų sutikimo, buvo išduotas statybos leidimas statyti statinį, kurio pamatai yra arčiau nei 3 metrai iki pareiškėjų žemės sklypo ribos, ir tai pažeidžia pareiškėjų interesus, tačiau, nagrinėjant bylą dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo, pareiškėjai neturėjo galimybės pateikti argumentų ir įrodymų, kad nuo 1930 metų išlikusių pamatų L. B. žemės sklype nebuvo, pamatai buvo įrengti 2014 metų liepos mėnesį. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2015 m. birželio 12 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-3-377-611/2015, kurioje L. B. ieškiniu prašė pripažinti jai teisę be atsakovės J. J. (šioje byloje – pareiškėjos) sutikimo atlikti pastato – tvarto rekonstrukciją, išaiškino, kad L. B. siekiamas perstatyti tvartas ir jo priestatas yra vientisas statinys, atlikus tokią pastato rekonstrukciją iš esmės pasikeistų rekonstruojamo pastato matmenys ir šių matmenų pasikeitimas lemtų atstumo iki gretimo žemės sklypo pakeitimą, o tai reikštų, kad rekonstravimas pagal parengtą L. B. projektą pažeistų imperatyviasias nuostatas ir atsakovės teises bei interesus. Tokiu atveju teismas negali ginti statytojo teisės, kurią šis siekia įgyvendinti pažeisdamas įstatymus ir kitų asmenų teisėtus interesus (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.137 straipsnio 3, 5 dalys). Kasacinio teismo vertinimu, nurodytu teismo sprendimu civilinėje byloje nustatytas juridinę reikšmę turintis faktas, kad L. B. nuosavybės teise priklausančiame 0,0500 ha žemės sklype yra išlikę priestato prie pastato – tvarto pamatai, kurie yra mažesniu nei 3 metrų atstumu iki gretimo sklypo, nuosavybės teise priklausančio pareiškėjams J. J. ir A. J., pareiškėjai nebeturi galimybės įgyvendinti teisės aktuose jiems nustatytos teisės įvertinti, ar statant gretimame žemės sklype statinį nebus pažeistos jų teisės ir teisėti interesai, ir spręsti dėl sutikimo statyti tokį statinį davimo ar nedavimo. Kasacinis teismas konstatavo, kad minėtu teismo sprendimu buvo

pažeistos pareiškėjų teisės ir (ar) teisėti interesai. Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas sprendė panaikinti bylą nagrinėjusių teismų skundžiamas nutartis ir atnaujinti procesą civilinėje byloje dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo, įtraukiant į bylos nagrinėjimą suinteresuotus asmenis.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-41-403/2018

Restruktūrizavimas

Dėl restruktūrizuojamos įmonės einamųjų įmokų išieškojimo

Restruktūrizuojama įmonė sudarė sutartį su pareiškėja dėl teisinės pagalbos iškeliant restruktūrizavimo bylą ir restruktūrizuojant įmonę teikimo. Šios sutarties pagrindu pareiškėja atstovavo restruktūrizuojamos įmonės interesams visose įmonėse, įstaigose, organizacijose, teismuose, teikė teisinės paslaugas ir pan. Restruktūrizuojamai įmonei neatsiskaičius su pareiškėja, teismo sprendimu buvo priteista skola ir išduotas vykdomasis raštas, kuris buvo pateiktas vykdyti antstoliui, tačiau šis jį gražino pareiškėjai, nes skolininkui iškelta restruktūrizavimo byla. Pareiškėja prašė panaikinti antstolio patvarkymą dėl vykdomojo dokumento gražinimo. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai skundą atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad, kai nustatoma, jog po restruktūrizavimo bylos iškėlimo susidariusi skola atsirado atliekant restruktūrizavimo procedūras, užtikrinant įmonės ūkinę komercinę veiklą, tai tokios išlaidos pagal savo teisinę prigimtį ir paskirtį laikytinos einamosiomis įmokomis, kurias įmonė turi mokėti restruktūrizavimo bylos metu. Kasacinis teismas konstatavo, kad pareiškėjos naudai iš restruktūrizuojamos įmonės mokamas atlyginimas už restruktūrizavimo metu suteiktą teisinę pagalbą yra einamosios įmokos, todėl laikytina, kad teismo įsiteisėjusiu sprendimu priteista pareiškėjai skola susidarė įmonei nemokant Įmonių restruktūrizavimo įstatymo (toliau – ĮRĮ) 8 straipsnio 4 punkte apibrėžtų restruktūrizuojamos įmonės įmokų. Toks pareiškėjos reikalavimas (dėl einamųjų įmokų skolos išieškojimo) nėra įtraukiamas į restruktūrizuojamos bendrovės kreditorių sąrašą (pagal ĮRĮ 23 straipsnio 3 dalį į restruktūrizavimo bylos kreditorių sąrašą įrašomi tik tie reikalavimai, kurie atsirado iki restruktūrizavimo bylos iškėlimo). Susidariusios einamųjų įmokų skolos (naujos įmonės prievolės) išieškojimo atidėjimas, iki bus įvykdytas restruktūrizavimo planas arba nutraukta restruktūrizavimo byla, restruktūrizuojamai įmonei sukurtų nepagrįstų privilegijų. Kasacinis teismas pažymėjo, kad, jei įmonė nepajėgi mokėti einamųjų įmokų, ji negali būti restruktūrizuojama. ĮRĮ normomis restruktūrizuojamai įmonei suteikta teisė mokėti bet kokius įmonės veiklai užtikrinti reikalingus mokėjimus ir įmokas, t. y. įvykdyti prievolės, kurios atsirado jau po restruktūrizavimo bylos iškėlimo. Kasacinis teismas konstatavo, kad ĮRĮ normomis nevaržoma ir antstolio teisė priverstine tvarka išieškoti laiku nesumokėtų einamųjų įmokų ir palūkanų. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad pirmosios instancijos teismas, vertindamas antstolio veiksmų teisėtumą, be pagrindo rėmėsi ĮRĮ 28 straipsnio 4 dalies norma, kurioje reglamentuojamos įmonės restruktūrizavimo bylos nutraukimo sąlygos ir padariniai ir kuri taikytina tik nutraukus restruktūrizavimo bylą. ĮRĮ 28 straipsnio 4 dalies nuostata, kad ši straipsnio dalis taikoma ir restruktūrizavimo metu susidariusiems einamųjų įmokų įsiskolinimams, negali būti aiškinama kaip savarankiškas pagrindas riboti einamųjų įmokų skolos, susidariusios jau po restruktūrizavimo bylos įmonei iškėlimo, išieškojimą restruktūrizavimo bylos metu. Minėta norma sistemiskai aiškintina kartu su restruktūrizuojamos įmonės įsipareigojimų vykdymą reglamentuojančia ĮRĮ 8 straipsnio norma, kurios 4 punkte nustatyta, jog restruktūrizuojama įmonė moka visas einamąsias įmokas. Kasacinis teismas sprendė, kad apžvelgiamos bylos atveju nebuvo kliūčių priimti vykdomąjį dokumentą ir pradėti vykdymo veiksmus, todėl antstolis neturėjo teisinio pagrindo grąžinti išieškotojai vykdomąjį dokumentą dėl teismo sprendimu priteistų einamųjų įmokų skolos išieškojimo (ĮRĮ 7 straipsnio 8 dalies 6 punktas, 8 straipsnis). Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir tenkino pareiškėjos skundą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-110-421/2018

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Gynėjų g. 6, 01109 Vilnius

Tel. + 370 5 2 616 466

Faks. + 370 5 261 6813

El. paštas: lat@teismas.lt

www.lat.lt